

1978-7

>>>

[Co je to opozice a v jakých typech politických režimů není možná]

[781206-1]

(39) (1) (SSaŽ - Vysočany, 6. 12. 78 v poledne.)

Pojem „opozice“ je nutno pečlivě vymezit, abychom s ním potom mohli přesně a jednoznačně pracovat. Ani masová nespokojenost nepředstavuje ještě opozici, ale je pro opozici nanejvýš živnou půdou, resp. příznivým předpokladem. Naproti tomu může existovat opozice i tam, kde reprezentuje jenom početně nevýznamnou minoritu. Co je tedy podstatné pro to, aby se opozice zformovala? Jak název sám ukazuje, opozice se vytváří tím, že se vymezuje proti nějaké pozici. Rozsah (a hloubka) tohoto vymezení může být ovšem různý. Opozice v žádném případě nemusí představovat (a téměř nikdy nepředstavuje) nesouhlasící část obyvatelstva, i když ovšem občané, kteří odmítají vládnoucí skupinu, mohou být nakloněni poskytnout svou podporu opozici.

Základem každého opozičního stanoviska a opozičního postupu je *pozice* těch, kteří odmítají vládu či režim apod. Skutečná opozice chce představovat a představuje alternativu vůči etablované *pozici* vládní; aby tuto alternativu mohla představovat, musí být připravena vzít moc a vládu do vlastních rukou. Opozice musí jako takováto k vládě připravená alternativní „*pozice*“ také veřejně vystupovat. To znamená, že musí už určitou moc mít, musí se na moci podílet, musí být nějak a do určité míry jako mocenská alternativa brána na vědomí a respektována. To neznamenaá souhlas ze strany establishmentu, ale právě jenom respekt. Aby byl tento respekt vůbec možný, musí být opozice právě něčím víc než sebevíc organizovaným nesouhlasem, nýbrž právě *pozicí*. A ve svém vymezení vůči režimu, tj. vůči vládnoucí „*pozici*“, nesmí zajít tak daleko, aby režim mohl předstírat, že jde o nebezpečí pro společnost jako celek, ne pouze nebezpečí pro etablovanou vládnoucí skupinu.

Odtud vyplývá, že opozice se při svém formování a při svých veřejných projevech musí zakládat na něčem, co je jí společné s vládnoucí „*pozicí*“. Opozice může existovat pouze v takové společnosti, jejíž vláda je alespoň v určité míře respektovatelná, tj. jejíž vláda může být brána vážně jako vláda, jako jedna z možných cest řízení chodu společenského stroje. Tam, kde je vláda úplně špatná, ať už neschopná nebo zločinná, tam se nemůže formovat opozice v pravém slova smyslu, neboť pak i tato eventuální „opozice“ by byla nutně neschopná nebo zločinná. (Ať už záměrně, anebo mimoděk a nevolky.) Opozice se vždy trochu nakazí vlastnostmi té vládní „*pozice*“, proti níž se vymezuje. (Např. socialismus, který ustavičně zdůrazňuje svůj odpor a opozici proti kapitalismu a imperialismu, tím jenom prozrazuje, že rozdíl fakticky není tak veliký nebo že je v každém případě jiný, než jak je udáván. Protifašismus, který se prosazuje ještě více než 30 let po porážce fašismu, je eo ipso podezřelý z jakýchsi přežívajících prvků, reliktnů fašismu. Apod.) Existují proto režimy, které vylučují možnost opozice nejenom mocenskými opatřeními, ale svou podstatou, svou nejvlastnější povahou. To až dosud platí o všech komunistických režimech (bolševického typu). Tam může vzniknout „opozice“ jen zdánlivá, oficiálně totiž jako taková označená a v důsledku toho likvidovaná. Když se potom taková „opozice“ líčí jako dábelický nepřítel, není to bez psychologicky pochopitelného důvodu: režim nejenom že nepřipouští formálně žádnou opozici, ale vylučuje ji především věcně, neboť jeho povaha je taková, že žádná (demokratická) opozice by se nemohla sama vymezovat ve vztahu k němu. Režim „ví“, že může být jenom „konzumován“, nebo odmítán a *limine*. A proto jako nejhroznějšího nepřitele označuje např. sociál-

demokratismus, trockismus nebo maoismus apod., ačkoliv tam jde jen o nuance a vůbec o žádnou faktickou opozici (v našem smyslu).

<<<

>>>

[Ustavení politické opozice jako způsob, jak se vyhnout revoluci]

[781207-1]

(40) (2) (Vysočany, S SaŽ , 7. 12. 78 dopoledne.)

Jsou režimy, které lze jen odmítat, ale proti nimž se nelze dost dobře ustavit v politickou opozici. V takových režimech je život těžký; formy neuznávání a odmítání, nesouhlasu s režimem jsou nejrůznější a závisejí na míře závislosti na něm. Nicméně cílem nesouhlasících je v největším počtu případů zformování takové opozice. Aby to bylo možné, je třeba spolupůsobit na tom, aby byly připraveny předpoklady pro existenci opozice. Existuje ovšem také možnost, jak vyjádřit a uplatnit svůj odpor způsobem, který etablovaný režim podvrátí a zničí. Pak nesouhlasící a odporující přecházejí rovnou do pozice vládnoucích a chápou se moci. Režim, který je pro většinu občanů nesnesitelný a který nedovolí (nejen mocensky, ale prostě již svou nízkou úrovní a svou ničemností), aby se vytvořila politická opozice, pracuje tak na svém zničení tím, že připravuje revoluci proti sobě. A čím drastičtějších opatření proti eventuelním projevům opozičního mínění a opozičních politických stanovisek používá, tím drastičtější prostředky vnucuje do rukou příští revoluce.

Revoluce však není ničím žádoucím ani pro ty, kteří s režimem nesouhlasí a zůstávají v odporu proti němu; a zejména není žádoucí etapou pro ty, kteří mají žít v porevolučním období. Proto zformování opozice je rozumným programem těch, kteří nesouhlasí a kteří jsou rozhodnuti režimu radikálně odporovat; tento cíl v sebe zahrnuje cíl menší, podružný, ale velmi závažný, totiž vyhnout se revoluci, event. převratu či puči. Politická opozice se ustavuje tam, kde odpor nesouhlasících nejde tak daleko, aby chtěl smést celý režim a celý jeho aparát, aby chtěl likvidovat ty, kdo dosud vládli (ať už likvidovat politicky, nebo dokonce fyzicky), nýbrž aby pouze nad dosavadní vládnoucí skupinou získal vrch a převahu a aby jí odňal nebo zmenšil politickou moc a převzal mocenské prostředky z jejich rukou.

Opozice politického typu tedy nemá místo a) tam, kde režim opozici nepřipouští povahou své existence, tj. tam, kde se nelze ustavit jako opozice, která vždy do jisté míry respektuje existenci etablovaného režimu, i když se staví proti němu, a která s ním vždycky stojí na společné základně, na níž je také veden politický boj; b) tam, kde cílem není provedení nezbytných osobních a strukturálních proměn <...>

[Konec sešitu (text nedokončen) - pozn. red.]

<<<